

דליה רוט-גביזון שלי שלושה-ון דן ברזק

קריאת ביניים

מדריך למורה

אקדמון

עברית לרמת הביניים
מהדורה ממוקדת

דליה רוט-גביזון שלי שלוש-ון דן ברוק

קריאת ביניים

עברית לרמת הביניים
מהדורה ממוקדת

מדריך למורה

Dalia Roth-Gavison Shelley Shloush-Vandenbroucke

INTERMEDIATE HEBREW

Teacher's Guide

Copyright © 2018, Academon Publishing House
by arrangement with the Hebrew University Magnes Press

ההפצה: הוצאת מאגנס
טלפקס 02-6584352
shlomi@magnespress.co.il
www.magnespress.co.il

עיצוב העטיפה: יהלי ון-דורניק
קראו והעירו: דנה ספקטור ושלומית לוריא

©

כל הזכויות שמורות להוצאת אקדמון
באמצעות הוצאת מאגנס

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 978-965-350-179-9
מסת"ב ספר אלקטרוני 978-965-350-180-5 eBook

Printed in Israel 2018

תוכן העניינים

2	פרק ראשון
24	פרק שני
32	פרק שלישי
48	פרק רביעי
60	פרק חמישי
68	פרק שישי
79	פרק שביעי
87	פרק שמיני
96	פרק תשיעי
104	פרק עשירי
111	פרק אחד עשר
116	פרק שנים עשר
123	פרק שלושה עשר
131	פרק ארבעה עשר

מבוא

המדריך למורה לספר 'קריאת ביניים' של גוני טישלר ודליה רוט, הוא אוסף של רעיונות והצעות להוראה שגיבשנו מתוך ניסיון בהוראה בספר זה ומתוך ניסיון הוראה בכלל בכיתות של רמת הביניים.

בנוסף לכך מוצעים במדריך למורה קטעי קריאה מתוך האינטרנט להרחבת הידע של המורה. קטעי קריאה אלה יסייעו למורה בחלק ההבעה בעל פה ובכתב בספר. לצד אלה מובאות הצעות לצפייה בסרטונים. על המורה לצפות בסרטונים טרם הקרנתם בכיתה, ולבחון את התאמתם לרמת התלמידים. לפני הצפייה יש לתת לתלמידים משימה כלשהי כדי למקד אותם בעיקר. התלמידים יכולים לצפות בחלק מכל סרטון או בסרטון כולו.

ליד כל קטע קריאה בספר הלימוד יש סמליל האזנה. רצוי להשתמש בקטעי ההאזנה לגיוון ההוראה וכדרך לפיתוח מיומנות הבנת הנשמע. קטעי ההאזנה ראו אור בתקליטור מיוחד.

המדריך כתוב לפי כללי הכתיב החדשים של האקדמיה משנת 2017, והוא שונה לעיתים מהכתיב המלא המופיע בספר.

אנו מודות על העידוד ועל העזרה בהבאת המדריך לדפוס ל:
דנה ספקטור ושלומית לוריא - על הקריאה וההערות.
לנועה וינברג ויעל קליין - על העימוד.
לשלומי אספר - על הביצוע היעיל.

פרק ראשון: ארץ הבחירה עמודים 1-46

לבי במזרח (עמוד 1)

נושא הטקסט: דמותו של רבי יהודה הלוי (להלן ריה"ל).

סוג הטקסט: עיוני.

מבנה הטקסט: ציוני דרך בחייו של ריה"ל.

הצעות להקניית אוצר המילים

- א. אפשר לצאת ממודעה בנוסח להלן: "פסטיבל משוררים בירושלים מזמין בסוכות את הציבור בארץ לקיים את מצוות העלייה לרגל לירושלים, ובאותו זמן גם להשתתף בפסטיבל השירה בעיר. משוררים מכל הארץ יגיעו לעיר ויקראו משיריהם. הציבור מוזמן לא רק לבוא ולשמע את השירים, אלא גם להציע להם פרשנות. המטרה של הפסטיבל היא לעשות יחסי ציבור לשירה העברית, וגם לתמוך ולתת פרנסה למשוררים הצעירים. השנה יקראו שירים של דוד אבידן, המשורר הידוע שנפטר בגיל צעיר יחסית".
- ב. אפשר לצאת מהשיר "לבי במזרח ואנכי בסוף מערב", ולאחר דיון במשפט להעלות סברות לגבי כותב השיר ומניעיו, תחושותיו וכדומה.
- ג. דיון במהותו של מפעל הפיס - מדוע הוקם הגוף הזה ומהי מטרתו. תוך כדי הדיון רצוי להקנות את המילים.
- ד. דיון כללי בנושא של שירה בתקופות שונות בהיסטוריה, תוך התמקדות במאפייני השירה בימי הביניים.

דרכים להוראת הטקסט

בדרך של חלוקה לפסקות: שאלה מנחה על כל פסקה ושאלות לאחר קריאת הפסקה. כדאי לשאול שאלות רימוז (למשל בשורה 4: "נפטר במצרים בדרכו לארץ ישראל" - בדרכו = בדרך של מי?). אפשר לשאול מדוע רצה ריה"ל להגיע לארץ ישראל (יש להתייחס לשורה הראשונה מתוך שירו "לבי במזרח" - שורה 1). אפשר לשאול איך, לדעת התלמידים, הגיע יהודה הלוי למצרים (ברגל, באונייה, על סוס, כלומר להזכיר אמצעי תחבורה). כדאי לדבר על הסכנות בדרך, על האומץ של ריה"ל ועל המחיר היקר של נסיעה כזו. מכאן להגיע לשיחה על דרכי הפרנסה של המשוררים בספרד וכך לנבא את הפסקה הבאה (שורות 6-14), פסקה המתארת באופן כללי את משוררי ספרד בימי הביניים: כתיבת השירים, ההיזקקות לפטרון, המניפולציות של המשוררים ועוד).

לאחר מכן לקרוא את הפסקה השנייה. השאלה המנחה: לפני הצבאים עוד סכנות, מהן?

כאן שוב אפשר לעצור ולדון בשאלה: אולי כדאי להעביר את עמק הצבאים למקום אחר, נקי יותר, קרוב לטבע, ובכל זאת לבנות במקום בעמק פרי הר מרכז מסחרי? החברה להגנת הטבע מתנגדת לכך. למה, לדעתכם, היא מתנגדת? השאלה המנחה לקראת הפסקה הבאה: בעמק יש צבאים וגם _____ ו _____, ולכן הוא חשוב מאוד. (התלמידים צריכים להשלים את הנדרש לפי הטקסט). (כדאי להביא תמונה של מרווה ארץ ישראלית בצורת מנורה. לתת לתלמידים לשרטט את המנורה על התמונה).

פסקה שלישית - שאלה מנחה: היה מאבק על העמק. מי ניצח? בקטע כתוב: 'תוכניות אלטרנטיביות' - מהן, לדעתכם, התוכניות האלטרנטיביות שהחברה להגנת הטבע הציעה?

באתר flora.org.il/plants/SALPAL ניתן למצוא תמונה של מרווה ארץ ישראלית.

ב. לקרוא בהתחלה רק את שורות 12-15 ולשאול שאלות שונות שאין עליהן תשובה בפסקה, למשל: איפה העמק? מה עוד נמצא שם? למה מספרים על העמק הזה? מי מכיר את העמק הזה? התלמידים יענו על השאלות ממה שידוע להם או ינחשו את הטקסט. לאחר מכן יקראו מההתחלה ויבדקו אם יש תשובות לשאלות הנ"ל ולאחרות.

מרווה ארץ-ישראלית

הבעה בעל פה

א. חלוקת הכיתה לאנשי עסקים ולאנשי החברה להגנת הטבע. התלמידים צריכים (קודם בזוגות ואחר כך במליאה) לנהל ביניהם מאבק.

ב. אפשר לתת תפקידים לתלמידים (בזוגות): איש עסקים, תושב השכונה, צבי, ארכאולוג, בוטניקאי, העירייה, חקלאי. כל אחד צריך להציג את עמדתו בעד הבנייה בעמק או נגד הבנייה שם. שאלות על הטקסט בעמוד 16.

סרטון: [youtube.com/watch?v=5d5SxlzWF6E](https://www.youtube.com/watch?v=5d5SxlzWF6E)

הבעה בכתב

חיבור סיסמאות להפגנה נגד הבנייה בעמק הצבאים. תרגיל כתיבה בעמוד 17 - להגשה.

תחביר: שם תואר הגזור משם עצם (עמוד 17)

א. אפשר להביא את מפת העולם לכיתה, לומר שם של ארץ ולשאול מה מיוחד בה. למשל: צרפת < אוכל צרפתי, גבינות צרפתיות, שוודיה < מכונית שוודית, רהיטים שוודיים, ישראל < פלאפל ישראלי וכד'.

שימו לב: נעליים איטלקיות, ריקודים אפריקניים, אוכל מרוקני, תרבות אסיאתית, יין ספרדי. בנוסף, צורת שם התואר בנקבה של חפץ כלשהו שונה משם התואר של אישה, למשל בחורה איטלקייה לעומת מכוננית איטלקית (ראו כללים א' ו-ב').

ב. המורה יכול לבקש מתלמיד כלשהו לומר את אותיות האל"ף-בי"ת מהתחלה, תלמיד אחר יעצור אותו באות מסוימת המתחילה את שמה של המדינה שהוא בחר בה, ואז יאמר מה מאפיין את הארץ. את מה שקיבלנו מהתלמידים נכתוב על הלוח. המורה יסביר איך נוצר שם התואר (ידגיש ששם התואר נגזר משם העצם). ניתן לפתור את תרגיל א' בעמוד 18 בכיתה.

מכאן נעבור ליצירת שמות תואר משמות עצם לפי קטגוריות.

נציב על הלוח את המילים: אביב, עונה, ביולוגיה, רוח, טבע.

נשים לב: אביבי (נוספה יו"ד), עונתי (נוספה יו"ד והה"א הומרה לת"ו), ביולוגי (ירדה הה"א - אופייני לתחומי ידע כמו רפואה, היסטוריה, פסיכולוגיה), רוחני (נוסף צורן ני), טבעוני (נוסף צורן אוני). שימו לב: לעיתים אפשר ליצור שם תואר משם עצם מסוים על ידי הוספת אי או ני/אוני. כל צורן כזה משנה את משמעות המילה. למשל גזעי לעומת גזעני, או טבעי לעומת טבעוני, סופי לעומת סופני, חולי לעומת חולני, לאומי לעומת לאומני, שמאלי לעומת שמאלני. אין צורך להיכנס לכל ההבחנות האלה.

יוצאי דופן: קצה < קיצוני, חול < חילוני.

חשוב: לתרגל את שמות התואר ביחיד/ה וברבים/ות.

אפשר להתחיל בתרגיל ז' (עמוד 19), שעוסק בפירוק שם התואר לשם עצם ולצורן שם התואר (הפירוק יחדד את ההבנה).

לאחר תרגיל זה אפשר לחזור לתרגילים ב'-י' (עמודים 18-20) כתרגול בכיתה או בבית.

מכיוון שחלק מהמילים בתרגילים אלה מופיעות בקטע "בלוז לחופש הגדול", מומלץ לוודא שהתלמידים מבינים את כל המילים.

את תרגיל י"א (עמוד 21) אפשר לתת כבוחן.

שם הסרט: 'בלוז לחופש הגדול' (עמוד 22)

נושא הטקסט: אינפורמציה על הסרט הנ"ל.

סוג הטקסט: מודעה.

המורה ישאל את התלמידים: מי משחק, איפה, מתי, מה השם, כמה דמויות בעלילה? וכד'. לאחר מכן אפשר לקרוא את המודעה ברצף ובקול רם.

המורה ישאל את התלמידים אם חסרה להם אינפורמציה או מה עוד היו רוצים לדעת (לכתוב על הלוח).

לנחש בזוגות את עלילת הסרט: מי הדמויות ואיזה חלק בתרבות הישראלית מייצגת כל אחת מהן (את הכול לכתוב על הלוח).

רצוי לתת לתלמידים לכתוב מודעה דומה על סרט שהם ראו (אפשר בזוגות).

'בלוז לחופש הגדול' - על במאי הסרט (עמוד 22)

נושא הטקסט: פרטים ביוגרפיים של במאי הסרט 'בלוז לחופש הגדול' (הקטע אמור להכין אותם לתרגיל בעמוד 23).

סוג הטקסט: אינפורמטיבי.

מבנה הטקסט: סדר כרונולוגי המאפיין ביוגרפיה קצרה על אישיות ידועה.

דרכים להקניית המילים

א. באמצעות תמונה של צנחן: מה הוא עושה? על מה הוא חושב? מתי הוא התגייס? כמה זמן הוא משרת בצבא? האם הצילום הוא תיעוד הצניחה שלו? האם אתם מכירים את הדמות? התמונה מייצגת הרבה צנחנים, מה צריך כדי להיות צנחן? האם צריך כישרון? למה פציפיסטים לא מתגייסים? במה זה נוגד את המוסר שלהם? האם זה פותר בעיות קיומיות במדינה שיש לה אויבים? (צריך לשים לב מי התלמידים בכיתה!)

ב. באמצעות פרסומת ללהקה צבאית, למשל:

1. כל מי שרוצה להתגייס (להיות חייל) לצבא ולשיר בלהקה (קבוצה) צבאית - יפנה אלינו.

2. כל מי שרוצה לכתוב על החיילים בצבא, על הקרבות (מלחמות) של הצבא, על הדילמות המוסריות של החיילים (מה טוב ומה רע) - יפנה אלינו.

3. כל מי שרוצה לצלם סרטים תיעודיים (דוקומנטריים) על הצבא, על הקרבות, על דמויות של מפקדים - יפנה אלינו.

דרכים להוראת הטקסט

א. סידור עובדות לפי סדר התרחשות:

נולד בשנת 1952 / שירת ככתב צבאי / ביים סרט עלילתי / תיעד את מלחמת יום הכיפורים / זכה בפרס בפסטיבל הסרטים הישראלי בניו יורק / למד קולנוע באוניברסיטת תל אביב / היה חבר בלהקה צבאית / צילם תלמידים לפני בחינות בגרות... (רצוי למספר את העובדות).

ב. התלמידים צריכים לענות על השאלה מה מעניין בסרטים התיעודיים של רָן שור, וכן מה אפשר לומר על הסרטים העלילתיים שלו.

ג. לאחר הקריאה אפשר לתת שוב את הטקסט לתלמידים אבל עם מילים חסרות. כמו כן חשוב לפתור את תרגיל אוצר המילים בעמוד 22.

ד. אפשר להשוות בין המידע בוויקיפדיה לבין מה שכתוב בקטע.

ה. אפשר לצפות בדקות הראשונות של הריאיון עם רנן שור בסרטון להלן. (הריאיון מוסיף אינפורמציה, למשל הוא היה מורה באוניברסיטת תל אביב ופוטר ועוד).

[youtube.com/watch?v=dqd6CbU8C2s](https://www.youtube.com/watch?v=dqd6CbU8C2s)

על הסרט 'בלוז לחופש הגדול' (עמוד 23)

מומלץ להראות את הסרט 'בלוז לחופש הגדול' ואז לפתור את התרגיל המסכם של שמות תואר גזורי שם.

הבעה בעל פה

אפשר לכתוב על הלוח את השאלה: איזו דמות, לדעתם, מייצגת הכי טוב את הישראלי? לאחר מכן לכתוב את שמות ארבע הדמויות ולבקש מהתלמידים להסתדר בקבוצה אחת מתוך ארבע לפי החלטתם. כל קבוצה צריכה לנמק למה בחרה בדמות שלה כמייצגת הכי טוב את החברה הישראלית. כדאי לענות על השאלות בעמוד 23.

'האיש הירוק' (עמוד 24)

הטקסט מדגים את התאמת שם עצם לשם תואר. התלמידים כותבים תארים ככל העולה על רוחם, ואחר כך מאזינים לטקסט של יהונתן גפן. סרט אנימציה של קוני חובב: [youtube.com/watch?v=s0-zMceNz8g](https://www.youtube.com/watch?v=s0-zMceNz8g)

תחביר: שם העצם בנטייה (עמוד 26)

התלמידים מכירים כבר את הנושא מרמה ב', ובכל זאת צריך לחזור עליו. חשוב גם למנוע נטיית יתר של תלמידי אולפן להוסיף כינוי חבור לכל שם, לכן צריך להדגיש מספר עניינים:

- א. לא מוסיפים את הכינוי החבור לשם העצם בשמות לועזיים.
- ב. יש צירופים מקובעים (אשתי, בעלי, אחי, אחותי).
- ג. משתמשים בכינוי החבור יותר בכתיבה לעומת דיבור.
- ד. הצירוף המפורק מחייב יידוע שם העצם (האח שלו ולא אח שלו, החבר שלו ולא חבר שלו).
- ה. שימו לב לכתיב הכינוי החבור בשם העצם בגוף ראשון יחיד (דודי, ילדי - יו"ד כפולה).

דרכים להקניית הנושא

א. תיאור דמות - נביא לכיתה תמונה של אדם ידוע, ומאחר שהכיתה כבר מכירה את שמות איברי הגוף, נוכל להשתמש בהם כדי להדגים את התאמת שם התואר לשם עצם בנטייה. נצא מנטיית שם העצם ביחיד נסתר, למשל אפו רחב, גופו גבוה, זקנו ארוך וכד'. ניתן לְדַמּוֹת 'לומר' את הדברים (התלמידים ידברו בשמה בגוף ראשון), למשל אפי רחב, גופי ארוך, זקני לבן וכד'. מכאן נעבור לתיאור תאומים זהים או תאומות זהות (אפשר לפי תמונה כלשהי מהאינטרנט). נתרגל ביחיד וברבים: גופם/ן ארוך וכד'. בדרך זו נציב את טבלת נטיית השם על דרך היחיד וממנה נצא לרבים.